

BiblioLAB. MARATÓ D'IDEES.

Ana Baiges Miró
Responsable tècnica
Biblioteca de la Universitat Pompeu Fabra
ana.baiges@upf.edu

Germán España Casado
Coordinador tècnic de la Unitat d'Informàtica del Campus de la Comunicació – Poblenou
Servei d'Informàtica de la Universitat Pompeu Fabra
german.espana@upf.edu

Anna Magre Ferran
Cap de la Biblioteca/CRAI del Poblenou
Biblioteca de la Universitat Pompeu Fabra
anna.magre@upf.edu

Montse Miralles Cisquer
Bibliotecària
Biblioteca de la Universitat Pompeu Fabra
montserrat.miralles@upf.edu

Javier Polo Polo
Unitat d'Informàtica del Campus de la Comunicació – Poblenou
Servei d'Informàtica de la Universitat Pompeu Fabra
javier.polo@upf.edu

Carme Raventós Catasús
Bibliotecària
Biblioteca de la Universitat Pompeu Fabra
carme.raventos@upf.edu

Anna Regot Giner
Unitat d'Informàtica del Campus de la Comunicació – Poblenou
Servei d'Informàtica de la Universitat Pompeu Fabra
anna.regot@upf.edu

1. Perquè un BiblioLAB. Marató d'idees?

Partint de la idea que els estudiants no són mers recipients de coneixement sinó que són agents actius de coneixement dins de la comunitat universitària, aquesta iniciativa, sota el lema *Som un fons de coneixement, ens falta el teu*, vol posar de manifest aquest potencial per crear condicions d'interacció i col·laboració entre ells i d'ells amb nosaltres.

L'octubre del 2014 es va posar en marxa el HackLab¹ de la UPF, per iniciativa de la Unitat de Coordinació Acadèmica d'Enginyeries i Tecnologies de la Informació i les

---

¹ Per a més informació sobre HackLabs, Hackspaces o Fab Labs:

Tomas Díez. El nou ecosistema productiu: fabricació personal, distribuïda i oberta. Barcelona: CCCBLAB, 2013.

Maxigas, "Hacklabs and Hackerspaces: Tracing Two Genealogies" The Journal of Peer Production, Issue 2 (July 2012).

Ramón Sangüesa "Els nous laboratoris : la tecnocultura i la seva democratització : soroll, límits i oportunitats dels labs." Revista d'etnologia de Catalunya. Núm. 38 (2012) , p. 50-65.

Ellyssa Kroski. The 4 Flavors of Makerspaces [en línia]. Open Education Database, octubre 2014. HackLab UPF. Barcelona : Universitat Pompeu Fabra, 2014.

14es JCID

Col·legi Oficial
de Bibliotecaris-
Documentalistes
de Catalunya

Comunicacions, iniciativa que va ser acollida amb especial interès pel personal de la Biblioteca/CRAI.

El HackLab és un espai físic per fomentar l'autoaprenentatge, l'intercanvi de coneixements i idees i la col·laboració al voltant de temes com la tecnologia, la comunicació i el coneixement en general. El HackLab vol promoure una cultura auto-gestionada de col·laboració i aprenentatge, independentment dels estudis que es cursin. Consisteix en un espai col·laboratiu on els estudiants tenen accés a eines TIC i poden compartir idees, desenvolupar projectes, crear propostes i trobar còmplices dels treballs i sistemes que desenvolupin. Un lloc de creació, experimentació i aprenentatge col·lectiu.

El HackLab està situat a la primera planta de la Biblioteca/CRAI del Poblenou. L'accés a la sala funciona amb targes que deixem en préstec al taulell. El material es pot deixar a la sala, a les taquilles o al servei de préstec d'equipament audiovisual i informàtic, que es troba a la planta baixa.

Per tal de promoure el HackLab, va sorgir la idea d'organitzar el BiblioLAB, una trobada col·laborativa d'estudiants amb la finalitat de generar idees al voltant dels propis serveis de la Biblioteca. L'objectiu d'aquest projecte és que els estudiants facin propostes per desenvolupar idees que aportin noves solucions i/o prestacions en qualsevol dels següents àmbits de la Biblioteca/CRAI de la Universitat: sostenibilitat i bones pràctiques respecte a les instal·lacions, ús dels espais, serveis, comunicació i publicitat, aplicacions per a telèfons intel·ligents i d'altres, lloc web, etc.

El BiblioLAB està inspirat en les hackatons, terme que integra els conceptes marató i hacker, i que té finalitats educatives i socials. Es tracta d'un projecte pioner a la UPF i també en l'àmbit bibliotecari estatal.

L'organització d'un BiblioLAB en format lúdic fomenta la transversalitat, l'intercanvi de coneixements i l'autoaprenentatge. D'aquesta manera aconseguim involucrar als estudiants en la filosofia pròpia del HackLab i en la millora de l'ús de la Biblioteca/CRAI. Creiem que és una bona manera de promocionar la Biblioteca/CRAI, el HackLab, els seus serveis i les instal·lacions a la vegada que fomentar l'assoliment de les competències transversals que necessiten tots els estudiants de la universitat: competències de treball en equip, d'innovació, de planificació i gestió, comunicatives, metodològiques, etc.

En la definició d'aquesta iniciativa hem tingut en compte la proposta educativa Aprenentatge Servei (APS) que combina "processos d'aprenentatge i de servei a la comunitat en un sol projecte ben articulats en el qual els participants es formen tot treballant sobre necessitats reals de l'entorn amb l'objectiu de millorar-lo"².

L'Aprenentatge Servei és una metodologia que permet avançar en un dels grans reptes de la Universitat actual: la vinculació de les seves tres missions (docència, recerca i l'anomenada tercera missió, que expressa la funció social de la Universitat).

2. Com ens organitzem

---

² Servei aprenentatge. Barcelona: Centre Aprenentatge Servei

Per a l'organització del BiblioLAB es va crear un grup de treball format per bibliotecaris i informàtics i membres impulsors del HackLab de la UPF. Les diferents perspectives dels membres van aportar experiència, capacitats, habilitats, heterogeneïtat i complementarietat al grup.

Una de les primeres coses que es va decidir va ser la data de l'esdeveniment (18 i 19 de novembre del 2015), canviar el nom de *hackató* per un de nou: *BiblioLAB. Marató d'idees* i el lema: *Som un fons de coneixement, ens falta el teu*.

Les eines amb les quals es va treballar van ser: Calendari de planificació de tasques, Drive, *Eventum*, i una adreça de correu pròpia (bibliolab@upf.edu).

Eventum és una eina d'organització d'esdeveniments al núvol que permet realitzar i gestionar els congressos, jornades, ponències, actes de la UPF de forma integral. Aquesta eina va permetre generar una pàgina web, de forma fàcil i ràpida, des de la qual es van gestionar tots els aspectes relacionats amb l'organització de l'esdeveniment, com ara llistat d'assistents, informació sobre l'esdeveniment, programa, calendari, localització, etc. (<http://www.upf.edu/bibliolab>).

Per començar a treballar es van consultar diverses pàgines web i guies sobre com organitzar hackatons. D'entre totes les consultes es va fer una selecció, de la qual en vàrem destacar dues guies de com fer una hackató a una biblioteca. La Digital Public Library of America (DPLA), a la guia *GLAM Hack-in-a-box: a short guide for helping you organize a GLAM hackathon*³, ens va oferir una bona definició sobre què és una hackató, com desenvolupar-la, com treballar el tema organitzatiu, i què fer a la posthackató.

The Bancroft Library proposa una guia de com organitzar una hackató en vuit setmanes, *#HackFSM: Bootstrapping a Library Hackathon in Eight Short Weeks*⁴. Després de consultar-la vàrem intentar dur-la a la pràctica però es va veure que no era viable organitzar-la en tan poc temps.

També ens vàrem fixar en dues notícies que feien un breu resum de què és una hackató, *Lo que debes saber para organizar un hackatón exitoso*⁵. De la segona en destacaríem l'experiència personal que té un organitzador de hackatons educatives, *¿Cómo se organiza una hackathon?*⁶.

Tot seguit es van cercar exemples de hackatons ja realitzades. Així, ens vàrem fixar en l'organitzada pel Museu Agbar de les Aigües, amb el nom *HackatH₂O*⁷, celebrada el 21 i 22 de març de 2015. També analitzàrem l'*Instant Banking Hack Day*⁸, una hackató centrada en l'entorn bancari i financer organitzada pel Banc de Sabadell i que es va celebrar l'11 i 12

³ Chad Nelson ; Nabil Kashyap. *GLAM Hack-in-a-box: a short guide for helping you organize a GLAM hackathon* [en línia]. Boston, MA: Digital Public Library of America, 2014.

⁴ Quinn Dombrowski [et al.]. *#HackFSM: Bootstrapping a Library Hackathon in Eight Short Weeks* [en línia]. Berkeley, CA : The Bancroft Library, 2014.

⁵ Miguel Pazl. *Lo que debes saber para organizar un hackatón exitoso* [en línia]. Washington, DC : International Center for Journalists, 2013.

⁶ J.J. Merelo. *Hackathones a montones: ¿Cómo se organiza una hackathon?* [en línia]. Global Voices, 2012.

⁷ La pàgina oficial ja no està disponible.

⁸ Banco Sabadell organiza la primera 'hackathon' para fomentar la innovación digital en el sector financiero con la colaboración de la Mobile World Capital Barcelona [en línia]. Sabadell : Banc de Sabadell Prensa, 2014

14es JCID

Col·legi Oficial
de Bibliotecaris-
Documentalistes
de Catalunya

d'octubre de 2015. Visionem el seu vídeo resum ⁹. La *Barcelona Smart City App Hack*¹⁰ se celebra el 18 d'abril, i té com a finalitat el disseny d'aplicacions mòbils que donin resposta als reptes de les smart cities.

Com a conclusió, després de consultar les diferents hackatons, constatem que tot i ser un tema de molta actualitat, no existeixen exemples pràctics aplicats a les biblioteques a nivell estatal. El model de la hackató té una estructura que pot permetre aplicar-lo en un projecte per a la biblioteca d'una manera clara, i implicar-hi a la comunitat universitària, en aquest cas els estudiants, per tal de fer propostes que millorin els serveis de la biblioteca i l'experiència com a usuari.

Amb tota aquesta informació vàrem començar a redactar les pròpies bases: es van definir els requisits dels participants i dels grups, així com els incentius per animar-los a participar. També es va incloure un formulari d'inscripció, un formulari final del projecte i com es desenvoluparia durant els dos dies el BiblioLAB. Es van fer constar els criteris que hauria de tenir en compte el jurat per valorar les propostes de projectes presentades. Es van concretar els premis i els membres del jurat.

Es van prendre com a punts bàsics el tractament de dades de caràcter personal i drets d'imatge, i els drets de propietat intel·lectual i industrial pel qual els participants atorguen a la UPF els drets de reproducció, distribució i comunicació pública. Per a aquests dos últims punts es va comptar amb la col·laboració d'una persona experta en aquests temes.

3. Comunicació i difusió

Des del primer moment vàrem tenir molt clar que la difusió de l'esdeveniment era bàsica. Per això es van fer servir totes les eines disponibles. El primer pas va ser elaborar un vídeo promocional¹¹, on s'expliquen els objectius del BiblioLAB i es convida els estudiants a participar-hi. Per fer el vídeo es va comptar amb la col·laboració d'una estudiant en pràctiques extracurriculars d'audiovisuals. A mitjans d'octubre s'inicià l'enviament de tuits per fer difusió del BiblioLAB.

Per tal d'implicar més els estudiants en el projecte s'organitzà una recollida d'idees, anomenada "*Bossa d'idees*". Al llarg de dues setmanes (del 15 al 31 d'octubre) es va convidar els estudiants a proposar idees per a la millora del servei de la biblioteca. Per participar podien fer-ho tant electrònicament com presencialment a través d'uns punts de llibres que es dipositen en una urna distribuïda a cada seu de la Biblioteca. Entre totes les idees rebudes es va fer una votació popular. La idea més votada guanyà un premi. Totes les idees presentades es van afegir a l'eventum del BiblioLAB¹² per si algú del grups participants volgués aprofitar-la per a un futur projecte.

El novembre es publicà la notícia del BiblioLAB a través de tots els mitjans de comunicació de la pròpia Universitat: pàgines webs, bàners, canal UPF, cartelleres, butlletins als estudiants, etc. Així com també a través de canals informatius de l'àmbit bibliotecari de fora de la Universitat. Com a invitació final es creà un full de mà que vàrem repartir a les aules, a la Biblioteca i a altres espais de la Universitat.

⁹ Banc de Sabadell. Instant Banking Hack Day - Banco Sabadell [vídeo]. Sabadell: Banc de Sabadell, 2014.

¹⁰ Barcelona Smart City App Hack [en línia]. 2015.

¹¹ Universitat Pompeu Fabra. BiblioLAB [vídeo]. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra, 2015

¹² http://eventum.upf.edu/event_detail/2132/sections/2040/bossa-dand39;idees.html

4. Premis , incentius i patrocinadors

Per fomentar la participació al BiblioLAB i assegurar-ne l'èxit es determinaren un seguit d'incentius i premis pensant en els estudiants. Aquests van ser al·licients econòmics, acadèmics, informàtics i gastronòmics.

El Consell Social de la Universitat va patrocinar el 1r i 2n premi valorats en 600€ i 400€ respectivament. El 3er premi va ser un lot de productes de la UPF.

Com a incentius: 1 crèdit ECTS presentant un projecte vàlid; per a tots els participants 1 antivirus Kaspersky i l'esmorzar i el dinar del primer dia en el bar de la Universitat. Com a anècdota es pot comentar que l'incentiu més ben valorat a posteriori pels estudiants va ser l'esmorzar i el dinar.

Els altres patrocinadors de la jornada van ser: Grup Soteras, HP-Pont Reyes, Cinemes Texas, Mendeley i la Biblioteca/CRAI de la UPF

5. Desenvolupament de la jornada

El programa es va dividir en dues parts principals, una per dia. Durant el primer dia es va desenvolupar el gruix de les jornades: recepció dels assistents, xerrades inspiradores i desenvolupament de les propostes de projectes.

La conferència inaugural va ser impartida per Aurelio Ruiz, coordinador del HackLab de la UPF. Va ser una xerrada inspiradora i motivadora per començar a treballar. A partir d'aquest moment els grups van començar a crear el seu projecte. Durant tot el dia van comptar amb el suport dels membres del Grup de Treball per resoldre dubtes i facilitar-los els recursos que necessitaven. Simultàniament tenien lloc diferents xerrades. Tenint en compte el perfil eclèctic dels participants, es va pensar en temàtiques variades amb un enfocament generalista que pogués maximitzar la seva utilitat i l'abast d'aplicació en diferents tipologies de projectes.

Els invitats per aquesta primera edició del BiblioLAB van ser: Mònica Díaz, experta en Propietat Intel·lectual en l'àmbit de les noves tecnologies de la UPF; David Sánchez, Cap Tecnològic de Mobile Media Content (MMC) i ex-alumne de la UPF que va parlar sobre aplicacions 3D professionals fent ús de tecnologia de videojocs; Miquel Tolosa, CEO i fundador de la plataforma MonkingMe i actual alumne de la UPF, que va parlar del seu cas particular com a emprenedor i estudiant; i Daniel Giribet, Cap de Desenvolupament a la multinacional Schibsted i professor associat al DTIC de la UPF que ens va parlar sobre l'estimació de tasques en el desenvolupament de projectes.

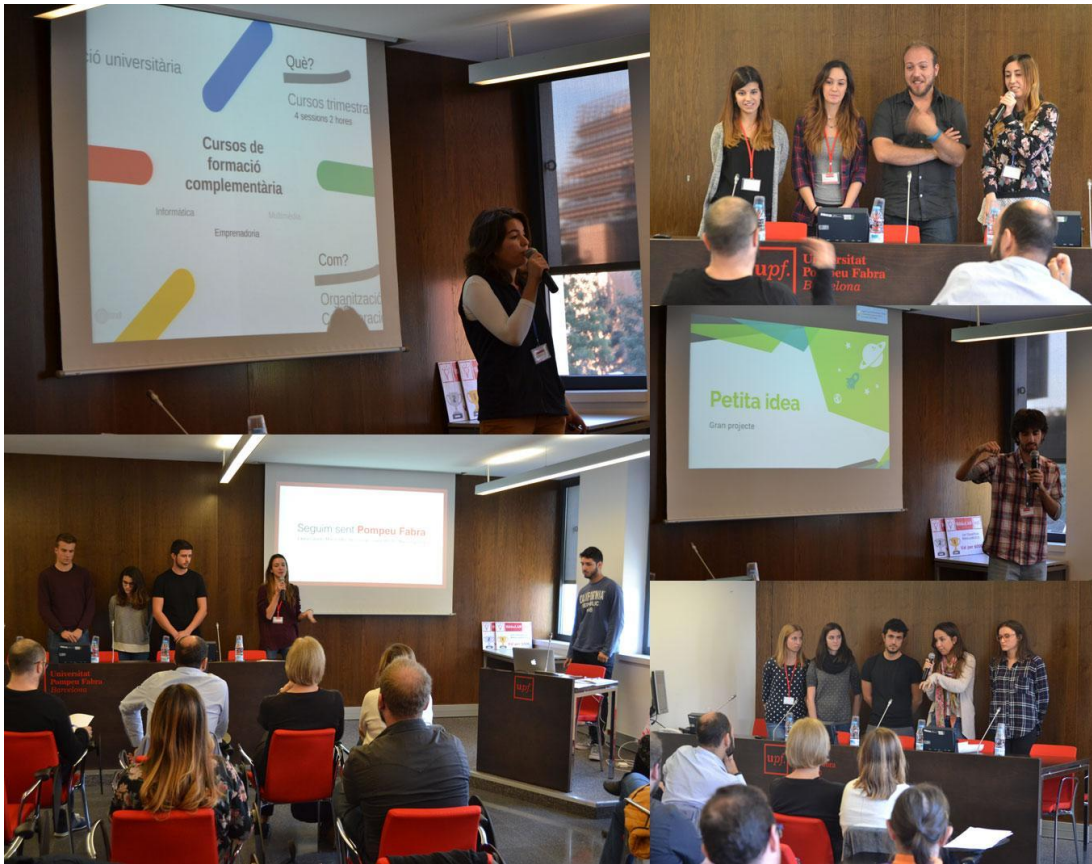
El segon dia va estar dedicat a fer els últims retocs del projecte, preparar la presentació i defensar-la davant del jurat.

14es JCID

Col·legi Oficial
de Bibliotecaris-
Documentalistes
de Catalunya

El jurat estava format per membres destacats dels diferents serveis implicats en l'organització del BiblioLAB que podien proporcionar punts de vista diferents, aconsellar amb coneixement sobre els projectes presentats i oferir una visió global el més objectiva possible. Així doncs, el jurat va ser format per Anna Magre, Cap de la Biblioteca/CRAI del Campus de Poblenou; Teresa Grané, Cap del Servei d'informàtica de la UPF; Aurelio Ruiz, coordinador del HackLab del DTIC de la UPF; i Marcel Mauri, Delegat del Rector pels estudiants i professor del Departament de Comunicació de la UPF.

L'últim vot es va reservar per a la votació popular que es va fer a les xarxes socials, concretament a Twitter, i per la qual es van publicar tuits independents per a cada projecte que el públic podia escollir clicant al "Me Gusta". El projecte guanyador del vot popular va ser el que tenia més "Me Gusta" a Twitter.

6. Projectes presentats

En aquesta 1a edició del BiblioLAB hi va haver 23 participants, dels estudis d'enginyeria, traducció, llengües aplicades, biomedicina, humanitats i publicitat, distribuïts en cinc equips. Es van presentar cinc propostes:

- *Carnet UPF al mòbil* (1r premi)

La incorporació del carnet digital permet tenir tots els serveis que ofereix el carnet físic i amplia les possibilitats d'aquest. L'objectiu de l'aplicació es facilitar els accessos diaris dels usuaris.

- *BibliOne* (2n premi)

14es JCID

Col·legi Oficial
de Bibliotecaris-
Documentalistes
de Catalunya

Per un emmagatzematge de la informació dels estudiants al *cloud* que permeti treballar directament des del mateix escriptori de forma segura.

- *Seguim sent Pompeu Fabra* (3r premi)

Proposta basada en tres eixos principals: la gestió d'espais, la cerca de llibres i altre material bibliogràfic i la reserva d'ordinadors.

- *UPFurther*

Consisteix a dur a terme tallers i sessions de formació per aprendre les eines bàsiques de creació d'apps, webs i d'emprenedoria.

- *La Pinyata Sostenible*

La creació d'un espai de desconexió i relaxació autogestionat pels estudiants, en el qual es duran a terme diverses activitats: projeccions audiovisuals, xerrades, etc.

7. PostBiblioLAB

S'han seleccionat els materials gràfics, editat el vídeo resum de la jornada i se n'ha fet difusió a través de la pàgina web del BiblioLAB.

Recollir i analitzar els comentaris i suggeriments de millora dels participants, estudiar la viabilitat i implementació de les propostes, avaluar com ha estat aquesta primera edició i fer-ne el retorn són les tasques que estem portant a terme en el moment d'escriure aquesta comunicació. A tal efecte vam preparar un breu qüestionari de valoració dels participants al BiblioLAB que ens ajudarà a portar a terme aquesta avaluació.

8. Conclusions

Compartir coneixement

Els estudiants van tenir l'ocasió de compartir coneixements i van desenvolupar propostes concretes per millorar l'experiència com a usuaris de la Biblioteca. Valoren de manera molt positiva l'iniciativa que se'ls doni l'oportunitat de treballar i desenvolupar propostes de millora per a buscar solucions a problemes que es troben en el seu dia a dia a la Universitat. La iniciativa també ha tingut bona acollida entre la comunitat universitària en general, fet que ens anima a programar una segona edició.

Treball en equip

Volem destacar l'oportunitat que van tenir d'establir un contacte directe i personal entre iguals i el coneixement real d'un entorn de servei. Uns dels aprenentatges més directes dels estudiants que van participar en el BiblioLAB va ser comprovar que el treball en equip, i l'intercanvi d'idees són indispensables.

Aprenentatges

Com a equip de treball organitzador del BiblioLAB, també volem destacar que va ser un bon aprenentatge, ens vam complementar i vam gaudir fent-ho.

Naturalment, també hem pres nota dels aspectes que cal millorar i canviar en les futures edicions: estudiar millor el calendari, en aquesta ocasió només faltaven tres setmanes per

14es JCID

Col·legi Oficial
de Bibliotecaris-
Documentalistes
de Catalunya

als exàmens del primer trimestre; fer les xerrades d'experts a la tarda per no entorpir els horaris de les classes i seminaris dels participants; assegurar el bon funcionament de l'espai i infraestructures necessàries, etc.

Recollint el coneixement dels estudiants

Un cop més, els estudiants ens han demostrat que tenen moltes coses constructives a dir, que estan preparats, tenen iniciativa i que poden aportar valor al funcionament mateix de la institució. L'experiència ens ha convençut que els estudiants són, efectivament, agents actius (i necessaris) de coneixement dins de la comunitat universitària.

Bibliografia

Banc de Sabadell. Instant Banking Hack Day - BANCO SABADELL [vídeo]. Sabadell: Banc de Sabadell, 2014. https://www.youtube.com/watch?v=w7upSci_9tA [desembre 2015]

Banco Sabadell organiza la primera 'hackathon' para fomentar la innovación digital en el sector financiero con la colaboración de la Mobile World Capital Barcelona [en línia]. Sabadell : Banc de Sabadell Prensa, 2014
<http://prensa.bancsabadel.com/es/Noticias/2014/09/banco-sabadell-organiza-la-primera-hackathon-para-fomentar-la-innovacion-digital-en-el-sector-financiero-con-la-colaboracion-de-la-mobile-world-capital-barcelona> [desembre 2015]

Barcelona Smart City App Hack [en línia]. 2015. <http://barcelona.smartcityapphack.com/bcn-hack-session/> [desembre 2015]

Díez, Tomás. El nou ecosistema productiu: fabricació personal, distribuïda i oberta [en línia]. Barcelona: CCCBLAB, 2013
http://blogs.cccb.org/lab/article_el-nou-ecosistema-productiu-fabricacio-personal-distribuida-i-oberta/ [desembre 2015]

Dombrowski, Quinn [et al.]. #HackFSM: Bootstrapping a Library Hackathon in Eight Short Weeks [en línia]. Berkeley, CA : The Bancroft Library, 2014.
http://research-it.berkeley.edu/sites/default/files/publications/HackFSM_bootstrapping_library_hackathon_0.pdf [desembre 2015]

HackLab UPF [en línia]. Barcelona : Universitat Pompeu Fabra, 2014. <http://hacklab.upf.edu> [desembre 2015]

Kroski, Ellyssa.. The 4 Flavors of Makerspaces [en línia]. Open Education Database, octubre 2014. <http://oedb.org/ilibrarian/4-flavors-makerspaces/> [desembre 2015]

Maxigas, "Hacklabs and Hackerspaces: Tracing Two Genealogies" The Journal of Peer Production, Issue 2 (July 2012). [en línia]
<http://peerproduction.net/issues/issue-2/peer-reviewed-papers/hacklabs-and-hackerspaces/> [desembre 2015]

Merelo, J.J. Hackathones a montones: ¿Cómo se organiza una hackathon? [en línia]. Global Voices, 2012. <https://es.globalvoices.org/2012/11/20/hackathones-a-montones-como-se-organiza-una-hackathon/> [desembre 2015]

Nelson, Chad ; Kashyap, Nabil. GLAM Hack-in-a-box: a short guide for helping you organize a GLAM hackathon [en línia]. Boston, MA: Digital Public Library of America, 2014.
http://dp.la/info/wp-content/uploads/2014/10/DPLA_HackathonGuide_ForCommunityReps_9-4-14-1.pdf [maig 2015]

Paz, Miguel. Lo que debes saber para organizar un hackatón exitoso [en línia]. Washington, DC : International Center for Journalists, 2013. [desembre 2015]
<https://ijnet.org/es/blog/lo-que-debes-saber-para-organizar-un-hackat%C3%B3n-exitoso>

14es JCID

Col·legi Oficial
de Bibliotecaris-
Documentalistes
de Catalunya

Sangüesa, Ramón "Els nous laboratoris : la tecnocultura i la seva democratització : soroll, límits i oportunitats dels labs." Revista d'etnologia de Catalunya. Núm. 38 (2012) , p. 50-65.
[en línia] <http://www.raco.cat/index.php/RevistaEtnologia/article/view/259397/346613>
[desembre 2015]

Servei aprenentatge [en línia]. Barcelona: Centre Aprenentatge Servei.
<http://www.aprenentatgeservei.cat> [desembre 2015]

Universitat Pompeu Fabra. BiblioLAB [vídeo]. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra, 2015
<https://www.youtube.com/watch?v=z8f0wMpeMs0> [desembre 2015]